

УКРАЇНА

Чернівецька обласна рада

Департамент освіти і науки

Чернівецької обласної державної адміністрації
(обласної військової адміністрації)

**КУ «Навчально-методичний центр якості освіти
та координації господарської діяльності навчальних закладів області»
(Центр якості освіти)**

*вул. Аркадія Жуковського, 23; м. Чернівці; 58002; тел. (0372) 55-08-10
e-mail: analitkcv@ukr.net; код ЄДРПОУ 38289540*

27.01.2025 № 02-06/23

**Керівникам місцевих органів управління
у сфері освіти територіальних громад**

**Директорам закладів фахової передвищої,
професійної (професійно-технічної) освіти
та закладів обласного підпорядкування**

Про соціальну відпустку на дітей

Надсилаємо інформацію про соціальну відпустку працівникам для використання у роботі.

Хто має право на соціальну відпустку на дітей?

Додаткова відпустка працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, або ж, як більш звично, соцвідпустка на дітей. Надання такої соцвідпустки регламентовано ст. 182¹ та ст. 186¹ Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП), а також ст. 19 Закону України від 15.11.1996 № 504/96-ВР «Про відпустки» (далі – Закон про відпустки). Отже, така відпустка надається:

1. одному з батьків, які мають двох або більше дітей віком до 15 років,
2. одному з батьків, які мають дитину з інвалідністю,
3. одному з батьків, які усиновили дитину,
4. матері (батьку) особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи,
5. самотній матері,
6. батьку дитини або особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, який виховує їх без матері (навіть і у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі),

7. особі, яка взяла під опіку дитину або особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи,
8. піклувальнику дитини,
9. одному з прийомних батьків,
10. одному з батьків-вихователів.

Увага! Такий перелік сформувався не одразу. Отже, коли надаєте цю відпустку за минулі роки, перевіряйте правила надання такої відпустки у відповідному році. Наприклад, батько, який має двох чи більше дітей віком до 15 років, правом на таку відпустку може скористатися з 2021 року, адже відповідні зміни до законодавства були внесені 09.05.2021.

Правила надання соціальної відпустки на дітей

Законодавчі норми прописані лаконічно. Зокрема, у ст. 182¹ КЗпП зазначено: «...надається щорічно ...тривалістю 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів (стаття 73 цього Кодексу).

За наявності декількох підстав для надання цієї відпустки її загальна тривалість не може перевищувати 17 календарних днів.

Зазначена у частині першій цієї статті відпустка надається понад щорічні відпустки, передбачені статтями 75 і 76 цього Кодексу, а також понад щорічні відпустки, встановлені іншими законами та нормативно-правовими актами, і переноситься на інший період або продовжується у порядку, визначеному статтею 80 цього Кодексу».

Отже, бачимо такі правила:

1. Надається щорічно. Тобто для надання такої відпустки робочий рік не має значення: **вона надається за календарний рік**, в якому працівник/працівниця мала право на таку відпустку;
2. Стандартна тривалість – 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів (ст. 73 КЗпП). Максимальна тривалість відпустки, 17 календарних днів, надається за наявності декількох підстав для надання цієї відпустки. Враховуйте, що під час дії воєнного стану святкових (неробочих) днів немає, тож відпустка на такі дні не продовжується, навіть, якщо такий день буде визнано «днем, робота в який не проводиться», за рішенням роботодавця;
3. Надається понад щорічні основну та додаткову відпустки. Отже, у граничній тривалості щорічної відпустки (59 календарних днів на рік) соцвідпустку на дітей не враховують;
4. Переноситься на інший період або продовжується у порядку, визначеному ст. 80 КЗпП. Тут також уточнимо: відпустка переноситься або продовжується, зокрема, у разі тимчасової непрацездатності працівника, яка припала на період відпустки. Якщо ж захворіла дитина або інший член родини, то на дні такої непрацездатності соцвідпустка на дітей не продовжується.

З основними правилами, які витікають з законодавчих норм, розібралися. Тепер з'ясуємо інші особливості.

Соцвідпустки на дітей не є щорічною. Отже...

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону про відпустки, соцвідпустка на дітей є соціальною відпусткою. Це накладає свої особливості щодо її надання.

Враховуйте наступне:

1. Соцвідпустку на дітей **не ділять на частини** (відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону про відпустки, ділити дозволяється тільки щорічні відпустки). Але якщо її надано за кількома підставами, то можна, наприклад, спочатку використати 10 календарних днів соцвідпустки за однією підставою, а пізніше 7 календарних днів — за іншою (лист Мінсоцполітики від 12.05.2015 № 256/13/116-15). Зауважте, що жодна з підстав не має переваги над іншою: працівник/працівниця самостійно визначає, яку тривалість за якою підставою використати;
2. **Не можна відкликати** працівника/працівницю із соцвідпустки на дітей, оскільки відкликати можна тільки зі щорічної відпустки;
3. Соцвідпустка на дітей у період роботи **надається виключно днями відпочинку**. Оскільки вона не відноситься до щорічних, то під час трудових відносин замінити її грошима не можна (ч. 3 ст. 24 Закону про відпустки). Грошову компенсацію за невикористані дні соцвідпустки на дітей можна виплачувати **виключно у разі звільнення**. **Пам'ятайте:** сумісникам теж заборонено заміняти дні такої соцвідпустки грошовою компенсацією під час трудових відносин. Зокрема, не дозволяється надати соцвідпустку за основним місцем роботи, а за внутрішнім сумісництвом виплатити грошову компенсацію.

Загальні особливості надання

Надаючи соцвідпустки на дітей, враховуйте такі особливості:

1. За наявності у працівника/працівниці права на соцвідпустку на дітей її надають **всі роботодавці**, незалежно від форми власності, виду діяльності та галузевої належності. Виключень немає.
2. Соцвідпустка на дітей надається основним працівникам і **сумісникам** (лист Мінекономіки від 27.08.2021 № 4712-06/42842-07), зокрема і внутрішнім сумісникам. Соцвідпустка на дітей надається і працівникам, які працюють **дистанційно**.
3. Якщо працівник/працівниця не надав/ла документи, що підтверджують їхній статус, то роботодавець має право відмовити в наданні соцвідпустки (лист Мінсоцполітики від 14.04.2008 № 235/0/15-08/13). Зокрема, рекомендуємо хоча б один раз на рік проводити аудит документів, які дають право на соцвідпустку на дітей, а саме перевірити граничний вік дітей (за

свідоцтвами про народження), від одиноких батьків отримати оновлені документи, що підтверджують відповідний статус.

4. Соцвідпустка на дітей надається **завжди повної тривалості**: розраховувати кількість днів соцвідпустки пропорційно відпрацьованому часу не потрібно! Інакше кажучи, стаж, що дає право на таку соцвідпустку, не обраховуємо.
5. Соцвідпустку на дітей повної тривалості надають працівникам: яким встановлено неповну зайнятість; до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на цьому підприємстві.
6. Соцвідпустка на дітей, накопичена за кілька років, **не згорає**. Якщо працівник/працівниця не скористався/лася правом на таку соцвідпустку, він/вона має право використати цю соцвідпустку пізніше або отримати компенсацію при звільненні.
7. Роботодавець не може відмовити у наданні соцвідпустки у строк, коли про це просить працівник/працівниця. Але! Відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону № 2136, у період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури, робіт з виробництва товарів оборонного призначення або до виконання мобілізаційного завдання (замовлення).
8. Таку соцвідпустку зручно передбачати у графіку відпусток, але це не обов'язково.

Особливості надання відпустки, пов'язані з дітьми

Одна і та сама дитина може враховуватися за кількома підставами (листи Мінпраці від 14.04.2008 № 235/0/15-08/13 та від 21.07.2010 № 215/13/116-10).

Приклад 1. Працівниця має двох дітей віком до 15 років, зокрема і дитину з інвалідністю.

Вона має право на соцвідпустку на дітей за двома підставами:

1. Як жінка, яка має двох і більше дітей віком до 15 років;
2. Як жінка, яка має дитину з інвалідністю.

Як бачите, дитину з інвалідністю враховано двічі. Тривалість соцвідпустки на дітей у цьому випадку становить 17 календарних днів.

Тривалість соцвідпустки на дітей **не визначається кратно** кількості дітей.

Приклад 2. Працівниця має двох дітей з інвалідністю, яким у 2023 році виповнилося 14 і 16 років.

Старшій дитині більше ніж 15 років, тож працівниця не має права на соцвідпустку на дітей за підставою «жінка, яка має двох або більше дітей віком до 15 років». Водночас вона має право на соцвідпустку на дітей за підставою «жінка, яка має дитину з інвалідністю». **Право на таку відпустку вона матиме до виповнення молодшій дитині 18 років.**

Зауважимо, що ст. 182¹ КЗпП, а також ст. 19 Закону про відпустки не передбачено, що тривалість соцвідпустки визначається кратно кількості дітей з інвалідністю. Тож незалежно від того, що у жінки двоє дітей з інвалідністю, їй надається соцвідпустка на дітей за однією підставою тривалістю 10 календарних днів.

Соцвідпустка на дітей надається у будь-який час протягом календарного року, **незалежно від дати народження дитини** — до чи після.

Приклад 3. 5 січня 2023 року старшій дитині працівниці виповнилося 15 років.

Працівниця може скористатися соцвідпусткою на дітей за підставою «одному з батьків, що має двох і більше дітей віком до 15 років» за 2023 рік. За 2024 році права на соцвідпустку на дітей за цією підставою в неї вже не буде, бо старшій дитині буде вже 16 років.

Зауважте, що право на невикористану соцвідпустку на дітей має одинока мати, дитина якої померла в календарному році, у якому така жінка мала право на зазначену соцвідпустку (лист Мінсоцполітики від 05.08.2016 № 438/13/116-16). Вважаємо, що це правило стосується й інших категорій працівників у разі смерті дитини.

Висновки

1. До соцвідпустки на дітей не застосовуються правила, встановлені для щорічних відпусток: її не можна поділити на частини, з неї не можна відкликати тощо.
2. Соцвідпустка на дітей завжди надається повної тривалості: відпускний стаж не визначаємо.
3. Соцвідпустку надають і за рік, в якому дитина досягає граничного віку.

Директор ЦЯО

Світлана ПРІНЬКО

Світлана Устінова,
095-201-11-33